

مضبوط شود و نیل مذکور بقصد مادہ فیلے دوید انحضرت بر زمین افتادہ زمانے و راز
 بیہوش بودند بعد ویری بافاقت آمدند و بخواست ایزدی بخیر گذشت اما پارہ اسیب
 رسید بصلح حکارگ دست راست کشادند و در اندک فرستے تندرستی نصیب ذات
 قدسی گشت از سنوح این سانچہ خبر ہائے ناخوش در اطراف مالک برزباہنا افتاد و غریب
 شورشے بوقوع آمد و رعیت از مال گذاری دست باز کشید و در معاملات مالک
 اختلال روے داد چون لاہور مور در ایات عالی گشت این شورش فرو نشست و
 رفع خلش گردید و در طرق و مسالک کہ نا ایمنے مشدہ بود امنیت بوقوع درآمد و
 در نزدیکے ان لشب ہتتاب انحضرت تماشائے جنگ اہوان میدیدند قضا را
 اہوا از عرفیت خود رم خوردہ دوید و شاخے بیان ہر دوران مقدس زو و بیگے از بیضہ تا زخم
 رسید و اماں و وجع باکشتداد کشید باہتمام شیخ ابو افضل مقرب خان عرف شیخ
 بہینا جراح بعلاجہ پرداخت بعد یک ماہ و مہفت روز صحت روداد و شیخ
 ابو افضل و مقرب خان کہ در ان ایام تردد بسیار کردہ بودند مور و عنایات
 شدند

دربیانِ حلتِ راجہ تودرملِ یوانِ علی

در زمان نہضتِ رایات عالیات بکشیر خصت شدہ بلاہور ماندہ بود بگرگِ طبعی
 در گذشت و در وقت مراجعت موکب والا از کابل در اثنائے ماہ خبر حالت
 او بعرض مقدس رسید چون مزاج مستثناس مقدس و وزیر اعظم کسیپہ سالار بود انحضرت
 ارفوت او بیارتاسف نمودند در ابتدائے حال تودرملِ صغیر بود کہ پدرش و دیعت حیات
 سپرد و مادش بیوہ زن در کمالِ افلاس و تنگدستی بودہ بجنبت تمام اورا پرورش
 نمود در صغرسن آثار رشد و کاروائی و علامت طالع مندی و بخت بلندی از تاصیہ حال
 او واضح و لائق بود از اتفاقات حسنہ در جرگہ نویسندہائے سرکار بادشاہی نوکر گردید مقتضاً
 و فور دانسن و کار طلبی روز بروز پایہ قدر او افزون گردید چون صاحب تدبیر و اہل قلم بود
 صاحب کوس و علم نیز گردید در اکثر معارک ترددات نمایان و بحارباتہ شایان نمودہ
 نقش مروانگی و دلاوری خود درست گردانید و ولایت گجرات و بنگالہ کارزار ہائے

رستمانه نموده فیروز مند و نصرت یاب گردید رفته رفته به پایه اعلیٰ وزارت کل سرفرازی یافت
 و رسال بست و پنجم جلوس والا وکیل مطلق و وزیر اعظم گردید و یانست گزین سیر چشم توگردول
 بیدار مغز پر هیزگار کار ساز نیک محضر جد کار صاحب فکر بلند همت فراخ حوصله صاحب
 صلح کل با خویش و بیگانه کجبهت بدوست و دشمن یکسان سنجیده سخن کارکشار است گفتا
 حزم ارا و ورا اندیش اداب شناس خلافت راز دان سلطنت بود در وقایق سیاق
 و حقایق حساب بے نظیر در علم محاسبات موشکاف ضوابط و قوانین وزارت و تنظیم
 احکام سلطنت و بندوبست امور مملکت و آبادی و معموری رعیت و دستور العمل
 کارهای دیوانی و قانون اخذ حقوق سلطانی و افزونی خزانه و امنیت مسالک و تادیب
 سرکشان و تسخیر ممالک و دستور مناصب امرا و مواجب سپاه و وامی پر گنات
 و تنخواه جاگیر از ویادگار است در هند و ستان که تا حال بر همان قواعد و ضوابط در
 ممالک محروسه بعلمی در اید پیش ازین در ممالک محران هندی نویسنده قاتر بنجط هندی
 بکاری بر دندراجه تو در مل از و فور دانش و علو فکر و دفتر فارسی بقوانین اهل ایران اختراع
 کرده تا حال اهل قلم مطابق ان بعلمی آرند تمامی اراضی پر گنات ممالک محروسه بعرفت
 نویسنده های راست قلم درست نویس بقید ضبط در آورده رقبه ده بدی هر پر گن را
 در دفتر والا طلب داشت و جریب طنابے را که در خشکی و تری تفاوت میکرد و پنجاه پنج
 درعی بود بر طرف ساخته جریب شصت درعی از سنے که با سن بوده باشد مخلقه های
 آهین وصل داده مقرر گردانید تا تفاوتی در ضبط زمین راه نیابد و سویت و عدالت
 بوقوع آید و پر گنات مخلوط را سرکار و چند سرکار را صوبه مقرر ساخت و نظر بر جمع هر حال
 داشته فی روپیه چهل دام قرار داده وامی هر پر گن در دفاتر نگاشت و بر کرد ام مال
 نصب ساخت که بزبان عرف ان را کردے گویند و نیز داغ اسپ سپاهی
 مابین امرا و منصب داران و زمره اعدیان قرار یافت تا نوکر پیش بر اقا نرود و اقا راجے
 تغلب نماید و منصب داران و اعدیان را نیز عدد روز و زماند و هر سال تصحیح و اعیان مقرر گشت
 تاریخ اشتباه بوده باشد اگر چه در زمان سابق سلطان علام الدین خلجی و بعد ان شیره شاه
 افغان داغ اسپ اختراع کرده اند اما راج نیافته بود در مینولا بواقعی راج گردید و نیز
 بندهای بادشاهی بهفت بخش نموده چون هر روز مقرر ساخته بهفت چوکی قرار داد

و ہفت چوکی نویں متعین گردید کہ در نوبت خود مردم را حاضر و ارند و ہر ہفتہ را ہفت واقعہ نویں منصوب گشت و مدار احکام معلیٰ برسالہ و مہر میر عرض آن روز قرار یافت سوائے امرا و خوانین چہار ہزار سوارے کہ در حضور مقدس مقرر گشت کہ آن فریق را بزبان وقت احدی گویند و دروغہ ان جماعتہ جدا گانہ تعین شد کہ مواجب طلب ننہا اہنبار سالہ داروغہ بودہ باشد و چندین ہزار غلام چہ از انچہ خرید شدہ و چہ از انچہ دارالحرب در بند آمدہ بہ بندگی والا قیام داشتند از غلامی ازاد کردہ بخطاب چیلگی اختصاص بخشیدند کہ بندہ ہائے خدا را بندہ و غلام گفتن سزاوار نیست الحاصل ضوابط و قوانین کہ راجہ تو درمل در وزارت قرار دادہ انچنان استحکام یافتہ کہ پس از وزرائے معظم و دیوان اعظم در استہلاک ان ضوابط و اختراع قوانین جدید ہر چند کوشیدند و تا حال سیکوشند پیش نہ رفتہ و منیر و دبر ہسان ضوابط تا حال بعلم درمی آید قطع

نخشبی زیب ملک از وزارت
شب شود روز از شیرنگو
ملک داران تخت و نیارا
ملک دیگر شدہ وزیرنگو

القصہ بعد مردن راجہ تو درمل میرزا خانخانان بوالا خدمت منصب و کالت سرفراز گردید
او بمقتضائے فراست و کاروانی احکام وزارت و امور و کالت را بوجہ احسن و نطق
دادہ مورد تحسین گشت *

ہفت ہجرت کتب مقدس مرتبہ و یکم کشمیر کے نظیر

در سال سی و ہفتم جلوس والا باز عزیمت سیر و گلگشت عرصہ دل کشائے کشمیر خاطر
قدسی راہ یافت ناگہان در عین برسات از لاہور ہفت فرمودند در وقت عبور از
دریائے راوی پایان قلعہ لاہور بزبان مقدس گذشت کہ این بیت در حق کدام
گل گفتہ اند بیت

کلاہ خسروی و تاج شاہی بہر گل کی رسد حاشا و کلا
قتارا در ہمان روز یادگار گل بینی عم میرزا یوسف خان در کشمیر مصدر شورش شدہ
داز معنی آسلا در حضور مقدس اطلاع بنود باعث این شورش انکہ قاضی نور اللہ

برائے تشخیص جمیع محصول محال کشمیر از حضور فرستاده بودند چون کشمیریان دانستند کہ تغلب ظاہری شود و جمع افزون می گرد و بنا بر دفع این امر شورش بر پا کردہ یادگار را کہ میرزا یوسف خان حاکم انجا ہنگام عزیمت حضور والا نایب خود در کشمیر گذاشتہ بود از راہ بروہ مرتکب مناد شدند و گفتند کہ بسبب دشواری مساک و صعوبت جا کشمیر نجائی است کہ یکبارگی دست افواج بادشاہی تواند رسید از اینچنین حرف و حکایت ان بد اختر مغرور شدہ سکہ و خطبہ بنام خود نمود چون موکب والا بر لب دریائے چناب رسید خبر این شورش معروض مقدس گشت و بر زبان مقدس گذشت بیت

ولد الزناست حاسد منم انکہ ظالم من ولد الزنا کشت آمد چو ستارہ یمانی

چون ما در یادگار از شکم نقرہ نام لولی بود کہ ہر روز بخانہ و ہر شب بجائے بسری برد فرمودند کہ ان لولی بچہ بجز در آمدن سہیل کشتہ خواہد شد درین ایام میرزا یوسف خان در حضور پرنور بود بنا بر ان مزید احتیاط اورا حوالہ شیخ ابوالفضل نمودند کہ در قید نگاہدار و چون بے تقصیری او بعرض مقدس رسید بعد چند روز نجات دادند شیخ ابوالفضل در ان روزنا از دیوان لسان النیب تقاؤل حبت این بیت سر غزل بر آمد بیت

ان خوش خبر کجاست کزین فتح ثرود او تاجان فشانمش چوز روسیم در قدم

از غریب انکہ چون یادگار سکہ و خطبہ بنام خود کرد اورا تپ لرزہ در گرفت و مہر کن را کہ غم او میکند ریزہ فولاد در صدقہ چشم افتاد با بجلہ چون یادگار علم بخی برافراشت لشکر آراستہ بر کوہ کپرتل بہ بندہائے بادشاہی کہ در انجا بودند آمادہ پیکار گشت و بانکہ جنگ فرار نمودہ بہیر پور رسید کسان میرزا یوسف خان کہ بحسب ضرورت رفیق او شدہ بودند نیم شب قابو یافتہ بر و تاختند او از خیمہ بدر رفت آخر الامران بدسرتت بدست کسان میرزا یوسف خان اسیر گردید سر اورا از تن جدا کردہ در منزل بہنبر سران و خیم العاقبت بحضور اقدس رسید چنانچہ بر زبان الہام ترجمان رفتہ بود بجز در آمدن ستارہ یمانی آن نا عاقبت اندیش کشتہ شد و کشمیریانی کہ با اور رفیق بودند نیز بمکانات کردار رسیدند و دفع شورشش ان دیار گردید با بجلہ ان حضرت بعد قطع مراحل بجلہ دلپذیر کشمیر نزول اقبال فرمودند از سیر منازل دل کشائے کہ سیر گاہائے مقرری ان دیار است و گلگشت زعفران زار کہ خلاصہ ان سرزمین بہشت آمین واقع شدہ و تا شائے چراغان

در کشتیہائے اب دل کہ مخصوص کشمیر ہے نظیر است خط وافر و مسرت فراوان
برگرفته معاودت بہندوستان فرمودند و بموجب التماس شاہزادہ بزرگ ایالت کشمیر دستور
پشین میرزا یوسف خان بحال ماند و جمع تمام صوبہ کشمیری و یک لک خروار قرار
یافت +

نہضت موکب و لالہ کشمیر حنت تاثیر مرتبہ سوم

در سال چہل و دویم بھر ہمیشہ بہار کشمیر نہضت فرمودند شخصی از مردم غوری در کشمیر
عزیم میرزا پسر سلیمان میرزا و انمودہ مصدر شورش شدہ بود کسان محمد قلی بیگ اورا دستگیر کردہ
در منزل امن آباد آوردہ بنظر قدسی در آوردند ہمانجا بیاساق رسید بعد عبور از دریائے
چناب رعایائے تہ الہور آتیج تابع سیالکوٹ از ستمگاری محمد بیگ کردہ استغاثہ
نمودند اورا برائے عبرت پذیرے اعمال ستمگار جفا پیشہ خنجر بجا ق کشیدند و از انجا
نہضت فرمودہ در خطہ دل کشائے کشمیر نزول اقبال واقع شد تمام ایام بعیش و عشرت
در ان سرزمین اتفاق اقامت افتاد و از سیر سیر گاہ ہا تشیحذ خاطر مقدس گشت و در اب
دل جشن چراغان ترتیب دادہ دو ہزار کشتی بانواع چراغان و اتمام شمع آراستہ
وہ دن آب سرد اندونیز برد و تختوانہ بہشت نشانہ و بہر کنار اب عمارت و باغات و شجرات
مجازی دو تختانہ والا چراغان بر افروختند بیت

چو بازار چراغان شاہ شد گرم چراغ ماہ شد در پردہ شرم
بعد سیر و شکار آن سرزمین ہمیشہ بہار در ایام آغاز زمستان نہضت فرمودہ بدار الملک
لاہور نزول اقبال فرمودند +

در بیان مقرر کردین پر گنہ گجرات و امن آباد

این تمام سرزمین داخل سیالکوٹ بود و قوم جبت و راج متسلط بودند در سال سی و ہفتم
جلوس والا و بقول سال چہل و دویم کہ حضرت خاقان زمان از لاہور برائے سیر کشمیر متوجہ ہوئے
بعد عبور ایالت عالیات از دریائے چناب جماعت گوجران از تسلط و ستمگاری قوم جبت

و راجع استغاثہ نمودند و بموجب استنداعائے انجمنائے دیہانتے کہ بزینداری آن فریق
تعلق داشت جدا کرده پرگنہ موسوم گجرات علیحدہ کردہ قلعہ و قصبہ احداث نموده و از ان
وراجع گجرات مشہور است پرگنہ ہرات مقرر کردند گویند کہ آن حضرت در حوالی گجرات آہوسے کلان
شکار کردہ بودند بزبان قدسی گذشت کہ چنانچہ در ہرات ایران اسپ بے نظیر پیدا می شود
درین سرزمین آہوسے بے مثل پیدا می گردید بدین تقریب اسم آن پرگنہ ہرات مشہور گشت
و چند سال پیش از گجرات پرگنہ امن آباد مقرر گردید در نیولا در عہد خلافت حضرت خدیو
گیہان محمد امین کرورسے بموجب حکم والا قصبہ و پرگنہ موسوم با من آباد مقرر
ساخت +

در بیان تخیر ولایت اولیہ

آن ولایت را قتلوا افغان در تصرف داشت چون او بمرگ طبعی در گذشت افغانان
باتفاق یکدیگر عینی خان پسر اورا بسرداری برداشتہ متابعت او قبول کردند حسب لام
والا راجہ مان سنگہ تخیران ولایت رفت افغانان بمراتب جنگ و جدل کردند بالاخر
عاجز شدہ بعد گذشتن قتل و نشستن پسرش بر مسند حکومت ہرا جہ مان سنگہ صلح کردہ
سکہ و خطبہ بنام نامی حضرت خاقان زمان مقرر کردہ جلگنا تہ را داخل ممالک محروسہ کردند و
کیسہ و پنجاہ نیل و دیگر نفایس ان دیار حوالہ راجہ مان سنگہ نمودند کہ بدرگاہ مقدس ارسال
دارد و در سال سی و ہفتم جلوس والا مطابق سنہ ہزار ہجری بالکل ولایت وسیع اولیہ کہ
بر ساحل دریائے شور است داخل ممالک محروسہ گردید +

در بیان تخیر ولایت قندہار

بعض والا رسید کہ مظفر حسین میرزا و رستم میرزا پسر سلطان حسین میرزا این
بہرام میرزا برادر شاہ طہاسپ کہ در قندہار قیام دارند با فرمان روانے ایران مخالفت
ورزیدہ و والی ایران بر سر ایشان لشکر تعین کردہ و والی توران نیز جماعتہ اوزبک را مقرر
نمودہ کہ در کین گاہ بودہ بران ملک دست بروئے کنند لهذا میرزا جان خانخانان
بالشکرگران از حصہ مقدس بر سر قندہار تعین گردید و حکم شد کہ براہ بلوچستان رہگائے

گروہ و اگر کلان تران بلوچستان لوازم انقیاد و اطاعت بجا آورند و درین مہم ہمراہ شوند بہتر و لا
 بضر کے لایق رسانند و از روسے عنایت در منزل اول بدیرہ خانخانان تشریف بردہ و بصلوچ
 ارجمند سعادت پذیر گردانید موجب سرفرازی او بین ہالا قران گردید خانخانان بعد قطع مناسبت
 در میان ملتان و بہار کہ جاگیر او بود رسیدہ چند گاہ برائے سامان سپاہ و تہیہ راہ اقامت
 و زیدہ ہمدین اشارت مہتمم میرزا از مظفر حسین میرزا برادر خود در قندہار شکست خورد و ازانجا
 برآمدہ روسے ارادت بجناب مقدس آورد فرامین مطاعہ ہا مرا کے کہ در راہ بودند بصدف
 پیوست کہ خدمتگاری و مہانداری نمایند امرائے بموجب توفیق والا بمل آورند چون
 حضرت خدیو گہان در لاہور تشریف داشتند بعد ازانکہ میرزا ایک منزل لاہور رسید
 خوانین بلند مکان والا شان حسب امر خدیو زمان بکستقبال رفتہ میرزا را در حضور آوردند
 ان حضرت باعزاز و اکرام تمام دریافتند و میرزا با چہار سپہ بلازمت رسیدہ مور و عنایا
 گردید و منصب پنچہزاری سرفرازی یافتہ ولایت ملتان و بلوچستان کہ زیادہ از محصول قندہار
 بود بجاگیر مرحمت شد بعد ابوسعید میرزا برادر مہتمم میرزا و پس ازان بہرام میرزا ابن مظفر حسین
 میرزا و سپس ان مظفر حسین میرزا بدر گاہ فلک اشتباہ رسیدند ہر یک مورد اقسام
 عنایات گردید دوران تاریخ قندہار داخل ممالک محروسہ مشد و خاندوران عرف شاہ بیگ خان
 کہ ایالت صوبہ کابل داشت بصوبہ داری قندہار سرفرازی یافت

در بیان تسخیر ممالک تہتہ و آمدن جانی بیگ

ہنگامے کہ خانخانان قبضہ قندہار دستوری یافت پس از رسیدنش در نوامی ملتان
 فرمان والا شان صادر گشت کہ تختین انتزاع ولایت تہتہ پیش نہاد ہمت ساز و بعد
 ان قبضہ قندہار پردازد خانخانان بموجب حکم گیتی منقاد متوجہ تہتہ گردید و اول بہیم مرزبان
 ولایت جیلیر و دیپ پسرانے را ایسنگہ بیکانیرے ملحق شدہ کہ خدمت بر میان عبودیت
 بستند لولا قلعہ سہوان را مفتوح نمودہ روانہ پیشتر شدند میرزا جانی بیگ وانی تہتہ
 بجمعیت بسیار آمدہ در نصیر پور کہ یک جانب دریائے سندہ و جانب دیگر رود خانہا
 داشت قلعہ گلبن اساس نہادہ و خندق زدہ تحصن گردید و خانخانان در انجا رسیدہ
 بجاصرہ ان پرداخت چون محاصرہ بامتداد کشید و لشکر منصور از عدم رسیدگی غلہ در مانگی

یافت صورت حال بدرگاہ آسمان چاه معروض داشته بموجب حکم قضا شیم کشتیهای قلعه از راه رود ملتان بلنگر
خانخانان سائیدند و رائے رایشنگه بیکانیری دیگر امرائے بکوک تعین شدند خانخانان نزد سیدن غلات و امرائے
کوکی قوی دل گشته فوجے بر سر تہتہ افواج دیگر باطراف تعین کردہ خود در قصبہ جام معسکر ساخت و ہر روز
بنگہ بیانی می آمد و ہار و سپہ راجہ تو در مل کہ وہ تہور و جلالت بے ہمتا و شجاعت و شہادت
پیکار و مہمانانہ و دلیرانہ جنگ نمایان کردہ بزخم نیزہ کہ بر پیشانی اور سید جان نثار گردیدہ
نیکنای جاوید اند وخت بعد محاربات سخت جانی بیگ شکست خوردہ گریخت و خانخانان
قلعہ اساس بناوہ میرزا را منہدم گردانید و دران نواحی و باسے عظیم روسے داد و لشکر اہل
فالب آمدہ بر خانہ ترک تازی نمود بعضے درویشان صاحب حال در خواب دیدند کہ
سکہ و خطبہ بنام نامی حضرت طریو جان درین دیاری شود و اثر و بالباب سرتابی مردم
رین ملک است چون این معنی شیوع یافت ہمہ کس ہا اندازہ حال نذری بر بست کہ فتح و
فیروزی بجانب لشکر بادشاہی گرد و دسکہ و خطبہ بنام حضرت بادشاہ شود و القصد چون
بد قلعہ کشتیہائے قلہ و لشکر سید و درمین تنگدستی و عسرت لشکریان را تو سبب
پدید آمدن ہمت قبیران ولایت بر بستند و بد فعات محاربات روی داد میرزا جانی بیگ
عاجز شدہ تاب مقاومت در نمودندیدہ صلح در میان آوردہ ولایت سہوان داخل
ملک محروسہ نمودہ صبیہ خود را بہیرزا ایرج خلعت خانخانان دادہ آمدہ ملاقات
نمودہ بندگی درگاہ قدسی قبول کرد و مقرر ساخت کہ بعد برسات روانہ درگاہ سلاطین پناہ
گرد و چنانچہ در اوسط سال سی و ہشتم مطابق سنہ ہزار و یک ہجری خانخانان میرزا جانی بیگ
را ہمراہ خود گرفتہ بلازمست اقدس آورد و میرزا بو فور مرحوم و ملا سرافراز گشتہ بمنصب
سہ ہزاری و جاگیر تہتہ مقرر گردید و لاہری بندر کہ انطرف تہتہ واقع است بخالصہ
شریفہ مقرر گشت درین مہم خانخانان چندین مشاق و انواع سخن را تاب آوردہ در تقاع
معارض کوشید و ہم آثار شجاعت کہ بہترین سجایائے ذاتیہ است از لسان سیوف
ظاہر ساختہ نبرد از مائی نمودہ منظر و منصور گردید و ہم مراسم و انامی و مردی بر خورد و بزرگ
پایہ بر وزر سائیدہ مراتب و انتہای خاظر نشان ظاہر بنیان ساخت و ہم فنون تدابیر
صائبہ تبصیر نمودہ چنانچہ بہت آرد و نوکر خوب بہر سائید و از خاقان
زمان و نیز از زمانیان مورد ہزاران آفرین و تحسین گردید پوشیدہ نامند کہ در تاریخ سلطان

بهاور شاه احوال سلاطین ولایت سندہ چنان بقلم آورده اند کہ حکومت ان ولایت بہ اولاد بنی تیمم انصاری تعلق داشت و اولاد او مدت یکصد و سی و نہ سال حکومت کردند چو در زمینداران آن نواحی سومرگان بجز یہ قوت و کثرت اتباع اختصاص داشتند انجاء عیہ متسلط شدہ متصدی شغل حکومت شدند و پانصد سال در خانوادہ سومرگان حکومت ماند بعد آن حکومت ولایت مسطورہ طبقہ سمرگان انتقال یافت اول کسی کہ از جاعہ سمرگان بحکومت رسید جام اترار بود و لفظ جام کہ بر مقدم و کلانتر خود اطلاق میکنند از نزاو جیشید گویند و یاد از او میدہند *

جام اترار در سلسلہ مسند آراء حکومت گشت مدت سلطنت او سلسل و شش ماہ *

جام جوان برادر جام اترار چار و نہ سال *
جام بانی تہتہ بن جام اترار چون بحکومت متکمن شد در ان وقت سلطان فیروز شاہ فرمان رسدائے دہلی بود و سلطان سہ مرتبہ لشکر بر سر جام کشید بالا فرخ کردہ ولایت سندہ متصرف گردید و جام را در دہلی ہمراہ خود آوردہ در حضور خود داشت چون خدمات پسندیدہ از او بظہور آمد بازان ولایت را بحام اترارانی داشتہ رخصت آن حدود فرمود مدت حکومت او پانزدہ سال *

جام تاجی برادر جام بانی تہتہ سیزدہ سال *
جام صلاح الدین بعد از فوت جام تاجی بحکومت رسید یازدہ سال و چند ماہ *

جام نظام الدین بن جام صلاح الدین دو سال و چند ماہ *
جام علی شیر بن جام نظام الدین شش سال و چند ماہ *
جام کران بن جام تاجی یک و نیم روزہ *
جام فتح خان بن سکندر چون آن ولایت از حاکم خالی کردید اعیان و ارکان با تفاق یکدیگر فتح خان را کہ از سرداران صاحب جمعیت بود بسرواری برداشتند مدت

(۱) آئین اکبری جلد اول صفحہ ۵۵۹ و ۵۶۰ تاریخ نریشہ جلد دوم صفحہ ۳۱ سمرگان نوشتہ *

(۲) ابرار - اترار - در آئین اکبری جلد اول صفحہ ۵۵۹ جام اترار نوشتہ * (۳) چار سال - آئین اکبری جلد اول صفحہ ۵۵۹ *

حکومت او پانزده سال *

جام تغلق بن سکندر مدت هیزده سال حکومت کرد *

جام مبارک که از اقربائے جام تغلق بود مدت حکومت او سه روز *

جام سکندر بن جام فسح خان بن سکندر مدت حکومت یک سال و

شش ماه *

جام سنجر بن جام سکندر مدت حکومت هشت سال و چند ماه *

جام نظام الدین که بجام نندا مشهور است بعد از جام سنجر بر سند حکومت

نشست میرزا شاه بیگ حاکم قندهار میرزا سیف ترخان را بر سر جام نقین کرد و متعاقب

او خود نیز رسید و قلعہ بہکرا کہ در آن ایام با مین استحکام نبود محاصره کرده در اندک مدت

بتنخیر در آورده بعد از قلعہ سہوان را نیز گرفته بتنقید ہار معاودت کرد مدت حکومت جام نظام الدین

عرف نداشت و دو سال *

جام فیروز بن جام نظام الدین بعد از پدر بر سند حکومت کار و انگشت جام

صلاح الدین از اقربائے او کہ خواہرش در حبالہ نکاح سلطان مظفر گجراتی بود در سال

دومرتبہ از گجرات لشکر فراہم آورده جنگ کرده فتح نمود و جام فیروز بمیرزا شاه بیگ ارغون

حاکم قندهار التجا بردہ لشکر قندهار بکوکم خود طلبہ داشتہ جنگ نمود و جام صلاح الدین

در معرکہ کشتہ شد و حکومت ولایت سنده بلا شرکت بجام فیروز تغلق گرفت در سال

میرزا شاه بیگ ارغون از قندهار لشکر کشیدہ تہتہ را متصرف شد و جام فیروز در گجرات

رفتہ و سلک امرایان سلطان بہادر شاہ ولد سلطان مظفر والی گجرات انتظام یافت و

دختر خود را در ازدواج سلطان بہادر شاہ در آورد و دوران ولایت از عمدہ ارکان دولت

گردید و ہما نجا زندگی بسر بردہ و دبیت حیات سپرد و از انجا حکومت سلسلہ سمرگان منقطع گردید

مدت حکومت جام فیروز نوزدہ سال *

میرزا شاه بیگ پسر ذوالنون سلامت کہ امیر الامرا و سپہ سالار سلطان حسین میرزا

و اتالیق پسر او بدیع الزمان میرزا بود از قبل سلطان حسین میرزا ابن بہرام میرزا برادر شاہ

۱۱) یازدہ سال و چند ماہ. آئین اکبری جلد اول صفحہ ۵۵۹ *

۱۲) بست و ہشت سال. تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۳۱۹ آئین اکبری صفحہ ۵۵۹. بہت و شش سال طیقات اکبری صفحہ ۶۳۶

۱۳) دوازده سال. آئین اکبری صفحہ ۵۵۹ *

لہا سب حکومت قنڈار داشت چون میردوانون در جنگ شاہ بیگ اوزبک کشتہ
شدہ شاہ بیگ پسر او بجکومت قنڈار قرار یافت بعد ان بقوت و شجاعت ولایت سندہ
متصرف گشت و در سال ۹۶۱ و دیعت حیات سپردت حکومت ۳ سال ۴

میرزا شاہ حسین بن میرزا شاہ بیگ بجائے پدر برسد حکومت متکن گشتہ قند
بہکرا بتجدید استحکام داد و ملتان مانیز از سلطان حسین بن سلطان محمود نگاہ قنچر در آورد
در سال ۹۶۲ و دیعت حیات سپردت حکومت سی و دو سال ۴

میرزا عیسیٰ ترخان از امرائے میرزا شاہ بیگ در تہتہ و سلطان محمود در بہکرا و م
استقلال می زدند و با ہم دیگر گاہے صلح و گاہے جنگ می کردند و میرزا عیسیٰ ترخان در سال ۹۶۵
و دیعت حیات سپردت حکومت او سیزدہ سال ۴

میرزا محمد باقی بن میرزا عیسیٰ ترخان بر خان بابا بر آورد کہ بعد پدر برسد حکومت
کامروا گشتہ بود غالب آمدہ با استقلال گردید و سلطان محمود حاکم بہکرا برسم پدر سلوک کرد
گاہے صلح و گاہے جنگ میکرد ایام حکومت او سیزدہ سال ۴

میرزا جانی بیگ ابن پائیندہ محمد بن محمد باقی قائم مقام گشت و در سنہ ہزار
ویک ہجری بر فاقہ خانخانان بلازمت اقدس مشرف گشتہ و ان ولایت داخل مالک
مخروسہ گردید مدت حکومت او ہشت سال ۴

در بیان تسخیر ولایت بہکرا

پیش از آنکہ تہتہ مفتوح شود و در سال نوزدہم جلوس والا محبت علی خان و مجاہد خان بہ
تسخیر بہکرا تعیین شدہ بودند انہارفتہ محاصرہ کردند مدت محاصرہ با متدا و کشید قحط عظیم
و دہائے بسیار در قلعہ روسے داد و بسیاری از قلعہ نشینان تلف شدند ہر کہ پوست
درخت سرس جو شایندہ میخورد و از و با سلامت می ماند سلطان محمود عاجز شدہ و عرضداشت
پدر گاہ والا نمود کہ اگر محبت علی خان از دور قلعہ برخیزد قلعہ را پیشکش شاہزادہ والا گہری نماید
پیش از آنکہ از حضور پر نور جواب برسد سلطان محمود با جمل طبعی در گذشت و محبت علی خان
و مجاہد خان در سال ۹۶۵ بہکرا داخل مالک مخروسہ نمودند ۴

در بیان تادیب زمینداران کوہستان پنجاب

در زمان بودن رایات عالیات بلاہور زین خان کو کہ برائے تادیب زمینداران کوہستان
 تعین گردید اور رفتہ برفتہ بشیر و قوت تدبیر جمیع راجہائے وراپان را متقاعد و مطیع گردانید
 بدینچند راجہ نگر کوت و پسر ام راجہ جمون و باسور راجہ مود جگدیش راجہ گوالیار و سنار چند
 و دیگر زمینداران را بدرگاہ والا آوردہ مشمول عنایات شد و زمینداران مذکورہ با درک
 سعادت ملازمت محلے مستفیذ گشتہ و مورد الطاف بیکران گردیدہ رخصت
 انظر با وطن یافتند و ہمدین ایام رود سنگ مرزبان کما یون معرفت متہر اداس
 عامل بریلی بلازمت رسید و ولایت کما یون بر و مسلم داشتند و مشمول عنایت فرمودہ
 رخصت نمودند بعد چند سال چون راجہ باسور زمیندار مو تابع پنجاب در مقام ضلالت و
 جہالت بودہ سر از انقیاد اطاعت بر تافت لشکر منصور برائے تادیب او تعین گشت
 بعد از آنکہ جنود فیروزی در حوالی پتہان رسید او از خواب غفلت بیدار شدہ بلازمت
 اشرف مشتاقہ سعادت اندوز گردید بعد چند گاہ از حضور موفور السرور رخصت وطن
 حاصل کردہ سر بشورش برداشتہ دیہات خالصہ شریفہ نزد یکے پتہان را تاخت کرد
 تاج خان بن ہندال میرزا و از عقب او چہن قلیج خان تعین شد نہا در نواحی پتہان رسید
 در زمانے کہ لشکر یان ہر صد و خیمہ زدند بودند راجہ باسور فوج آراستہ نمودار گردید فی الفور
 جمیل بیگ پسر تاج خان بمقتضائے جرات و دلوری آمادہ پیکار گردید و محار بہ سخت
 نمودہ کار رستمہ بجا آوردہ بدرجہ شہادت رسیدہ حیات جاودانی یافت
 نقش ان مغفور مغفرت الہی را آوردہ در حوالی خطہ دل کشائے کلانور سجاک سپردند
 و بر مزارش عمارت عالی ساختند کہ تا حال قائم است و طوایف انام نذورات می اند
 و بکست ایزدی مرادات مردم کہ در ان مکان نذر قبول میکنند بحصول می انجامد
 القصد راجہ باسور جنگ نمودہ رو بہزیمیت نہادہ اوارہ گشت ہمدین ایام حسین بیگ
 شیخ عمری با فوج منصور بر راجہ مان زمین راجہون تعین گشت راجہ نگر کوت و راجہ لکھن پور
 و جبروتہ و نامکوت و راجہ باسور با راجہ مان رسیدند و بدفوات جنگ روسے داد
 آفرانہ راجہ مان سبے ایمان ہزیمیت خوردہ در شتاب جبال پتہان گردید و راجہ باسو

وراجہائے دیگر کہ باعانت اور سیدہ بودند گر نختہ رفتند و جمون و راگدہ و جبروتہ
 و سانہ و مانکوت و اکند و رکلتت تبصرن اولیانکے دولت و راد و گوالیار کہ در
 تصرف راجہ با سو و رادہ بود اند و متخلص منودہ حوالہ نراین داس گوالیاری منودند بالاخر
 بموجب التماس شاہزادہ بزرگ تقصیرات راجہ با سو معاف شد و در کوهستان
 امنیت پدید آمدہ

در بیان جشن والا

چون موسم بہار در رسید ابواب عیش و عشرت بر روی عالمیان مفتوح گردید و
 لطافت ہوا با رغ جهان را نزهت بخشید و نزاہت صبا دماغ جہانیان را نگہت رسانید
 نسیم نوری مزاج انسروگان عالم را فرحت آورد و شمیم نو بہار می مشام ازادگان
 گیتی را معطر گردانید **منظم**

درخت غنچہ بر آورد ببلبلان مستند جہان جوان شد و یاران بعبیش نشستند
 بساط سبزہ لکد کوب شد بپائے نشاط زمبکہ عارف و عامی برقص چستند

برائے جشن افزوی حکم شد کہ دولت خانہ خاص و عام کہ صد و بست ایوان داشت
 با مرائے عظام قنمت شود و شلیع جہر و کہہ مبارک را متصدیان بیوتات زمینت
 و ہند و شہا مندل را کہ دولت خانہ خاص است با تمام قصب و دیبا و گوناگون
 اقمشہ این بندی گرد و در اندک زمانے کار پردازان بارگاہ خلافت و امرایان والا
 مرتبت بموجب حکم معلی تمام دولت خانہ اعلیٰ را بتکلفات گوناگون تزیین دادند و بارش
 و پیرایش رنگارنگ آیین بستند جشن نوروزی با این ہمایونی و بزم دل افزوی بطرز
 فریدونی آراستہ گشت غلغلہ کوس در گوش فلک رسیدہ و آوازہ نائے طرب دگنبد
 گردون پیچیدہ بیت

حاصل شدہ نہ بہجت انواع کارانی اما وہ و مہیا اسباب شادمانی

درین بزم جشن مراتب امرابرض رسید و ہر یک درخور حال با صافہ سرفرازی یافت
 و نیز فہرست اہل خدمات معروض گشت ہر کس کہ از روی اخلاص خدمت بجا آورد

بود بر عاقبت و عنایت سرافراز گشت و آنکس که مصدر کم خدمتی و ناد و تو خواهی گشته بوزل خدمت و کمی منصب معاتب گردید و حکم جهان مطاع بصدور پیوست که تا روز شرف هر یک از نوینان و امرایان کلان ضیافت کند تا منزل او بمقدم عالی رونق پذیرد و داد در بین الاقران خود سر اسنادازی یابد و تالابے موسوم بانوب تالاب بست و بست در عه عرض و طول و دو قامت آدم عمیق درست کرده و انزاب بست کرد و تنگ نقد پر کرده با مرآتے در غور منصب و بقرائے و مساکین و سایر الناس انعام فرمودند بیست ابر و پادل زد دست جو داد و در انفعال مال عالم زیر پائے همت او پایمال

در چنین وقت بارگاه جهان آرا که بے اغراق پانزده هزار کس در سایه ان گنجد قنارا آتش در گرفت و تا سه روز بساط جشن و بعضی از عمارت حرم سراسوخته خاکستر شد اندازه مبلغ قیمت ان را که تواند دریافت چون آتش این شهر عین الکمال فرو نشست حکم شد که بجهت بزم شرف که نزدیک رسیده بود از سر نو بارگاه والا درست کرده مجلس عالی ترتیب دهند چنانچه در اندک روزها بارگاه فلک اشتباه مرتب گشت از غرایب آنکه همدین روز در دکن بدولت سرائے شامزاده سلطان مراد آتش در گرفت القصد بزم شرف که نزدیک رسیده بود نیز باین نیک آساستگی یافتند و عالمیان فیض وافر و جهان جهانیان بهره متکاثر اند و خشنود نظر

دل افروز جشنی شد آرسته درون و برون هر دو پیراسته
و شاق مدور بسان سپهر سپهری پر از ماه و ناهید و مهر

در بیان حلت میان تان سیمین مولانا سائے عرفی شیرازی

و شیخ ابوالفیض فیضی ملک الشعرا

سرا مدنمه سرایان و الافطرت سر حلقه سرابندگان بلند سکر ت میان تان سیمین بوسیله او از دل نواز و نعمات منظر انبساط مقرب انحضرت خاقانی و مشمول عنایات سلطانی بود و از مسرور و خوش و نغمه دلکش او و حشیان در صحرا و طایران در هوا و در دام محبت اومی آمدند بے شایبه اغراق و در فن موسیقی و نغمه بندی از آغاز آفرینش تا حال ظل

او کم کسے بود ہزاران نقش و لفریب و بسیار اشعار سرود از او بر صفحہ روزگار یادگار است
 این نادر العصور و حید الدہر و رسالہ ہفتم جلوس والا راجہ را چنڈ زمیندار پتہ تاج صوبہ الہ آباد
 خاں رخسارہ پیشکش خود خیال کردہ بدرگاہ آسمان جاہ فرستادہ بود و رسالہ سی و چہارم
 اورخت ہستی خود بر بست و موجب مزید تاسف خاطر فتدسی گردید و
 رسالہ سی و ششم مولانا سائے عرفی شیرازی نیز نقد حیات و رباحت اگرچہ
 در نخلبندی نظم و گلدستہ آرائے لفظ و معنی بے نظیر بود و سخنش رونق و رواج تمام
 داشت اما خیلے متکبر و خود ستا بود و خلاصہ عمر بیانات نفسانی و قمار و نرد و شراب غیبی
 و میگساری صرف می نمود چنانچہ در حالت نزع کہ وقت یاد رب العباد است پیالہ پیالہ
 و شش و پنج و چہار میگفت و در سال چہلم ملک الشعرائے شیخ ابوالفیض فیضی نیز زخمت
 زندگانی بعالم جاودانی کشید و شیخ در سال دو از دوم جلوس والا بلالزمت اشرف
 اقدس رسیدہ مورد عنایات گشت در زمان ملازمت چون شیخ را برون کتہرہ نقرہ
 استادہ کردند بے توقف و اہمال این رباعی فی البدیہہ بر زبان آورد و رباعی

باو شام برون نہ پخبرہ ام از سر لطف خود مراجباده

زانکہ من طوطی شکر خوارم جائے طوطی درون پخبرہ بہ

این رباعی بغایت پسند خاطر قدسی افتاد ہمان روز بہ بندگی درگاہ والا سرسرا از فرمودہ
 چون در شعر متین و سخن رنگین و کلمتہ طرازی و بدیہ گوئے نظیر خود نہ داشت روز بہ روز پایہ
 قدرتش و رتبہ اقتدارش بلند گشت و در سال سی و سوم بکتاب ملک الشعرائے سرسرا از
 گشت و در سال سی و نہم تفسیر قرآن بے لفظ و کتاب نلدمن در بحر یلی و مجنون و مرکز
 ادوار و زمین مخزن اسرار از نظر اقدس گذرانیدہ مورد تحسین و افرین گردید بے شائبہ
 تکلف و مداخلہ تصلف و درین تصنیفات بمقتضائے دانش بلند و فطرت ارحم بند گلشن سخن را
 از بہار معنی طراوت بخشیدہ و اشجار دانش را با شمار اشعار شمر ساختہ ہچنان سلیمان بلقیس و
 وزن شیرین خسرو و ہفت کشور در برابر ہفت پیکر و کسب نامہ مقابل سکندر کامہ پیش
 نہاد خاطر داشت این صحف ہا تمام نہ رسیدہ بود کہ زندگی او با تمام رسید چون مداح
 و دعا گوئے حضرت خاقان زمان و معلم شاہزادہ ہائے والا شان بود و روز پیش از
 رحلت او ان حضرت از روئے غریب انوازی سایہ عاطفت بر سر او انداختند و او را

کامیاب سعادت گردانیدند در زمان نزع بدیہ غریبہ گفته است مرباعی
 دیدے کہ فلک بہن چہ نیرنگی کرد مرغ و لم از نفس شب آہنگی کرد
 ان سینہ کہ عالمی درو میگنجید تا نیم نفس بر اورم تنگی کرد
 بادشاہ آدم شناس را دل بہم برآمد کہ مدحت سرا و محدث طراز پرودہ بر روی
 فرہشت شاہزادگان والا گہر با فنوس کر بر بستند کہ اوستاد دانش آموز مزاج دان خست
 ہستی بر بست نوین والا قدر و خوانین عالی مقدار را باعث دل گرنگی گردید کہ سر آمد دوم ساز
 ان بزم و بزم پیمانہ زندگی پر کرد کار فرو بستگان را آہ در جگر و گریہ در گلو گریہ شد کہ گریہ
 کھٹائے دشوار بہا از جہان برفت طہیت
 لے دریغائے دریغائے درین کا پنجان ماہی بہان شد زیرین
 چنانچہ علامی شیخ ابو الفضل در اکبر نامہ مرثیہ شیخ ابو الفیض فیضی بعبارت رنگین
 بقلم در آورده *

در بیان رسیدن برمان الملک بدرگاہ والا و مرمت شدن

کوک با و بر ہم اطراف دکن

او از اسمعیل بیگ نظام الملک حاکم احمد نگر کہ عم او بود از رده شدہ بذریعہ
 قطب الدین خان غزنوی بلالزمت اشرف اقدس سعادت اندوز گشتہ بمنصب
 مشتمل صدی سرافرازی یافت و در عنقریب بمنصب ہزاری عزرائقار یافتہ تعینات
 بنگش گردید بعد چند سال از آنجا در حضور لامع النور رسیدہ اسبتدعائے کوک
 برائے تغیر احمد نگر نمود لہذا امرائے متعینہ صوبہ مالوہ در ابج علی خان حاکم خاندیس
 با دادا تعین شدند او با عانت اولیائے دولت قاہرہ در احمد نگر رفتہ با اسمعیل
 نظام الملک جنگ کردہ منظر و منصور گشت دلمک موروثی از عم خود بتصرف در آورد
 چون فرومایہ و بدبہاد بود دست بادہ دولت و حکومت گشتہ و حقوق نوازش بادشاہی
 بر طاق نسیان گذاشتہ سر از انقیاد جناب والا بر تافت و بے پروائے و بدستی

شعار خود ساخت ملک الشعراء شیخ ابوالفیض فیضی را کہ در آن وقت حیات بود پیش
 راجے علی خان فرستادند کہ بران را بشامہراہ اطاعت رہنمون گردانند ہر چند راجے ملیخان
 اورا بہ طریق اطاعت ارشاد کرد و از غرور مستی دنیا سر بر خط فرمان پذیری نہاد و رہ نورد
 کفران نعمتی گردید از آنجا کہ کافران نعمت زود بپاداش کردار میرسند چون او از قبلہ و کعبہ
 روسے عقیدت بر تافتہ بود و راندک مدت بمکافات اعمال رسید یعنی شخصے اورا
 سیماب کشتہ کہ بحد کمال نرسیدہ بود بخوردن داد اورا از تاثیر ان بیماری سے صعب
 روسے داد و با شداد مرض راہ عالم نیستی در پیش گرفت چاندنی بی خواہرا و باتفاق
 امرابا بر اہیم پسر خورد سال اورا ب حکومت آن ولایت برداشتہ انتظام مہام بر دست
 خود گرفت چون حقیقت احوال ان حدود و بعرض مقدس رسید شامہزادہ سلطان مراد
 بانکرگران تعیین گشت شامہزادہ چند گاہ بجهت سامان سپاہ در مالوہ بودہ عازم پیشتر
 گردید و از دریائے زہد عبور نمودہ در اندک مدت ولایت برار امیر مرتضے و کہنے
 مفتوح نمود و افواج قاہرہ بر سر احمد نگر رخصت کرد لشکر منصور غالب و فوج مقہو
 مغلوب گشت و راجے علی خان حاکم خاندیس درین مہم بر کاب شامہزادہ بودہ جان نثار گردید
 و نیز با افواج عادل خان حاکم بیجا پور و قطب الملک حاکم گولکندہ متواتر محاربه در میان
 آمد و اولیائے دولت فیروز مسد شدند از آنجا کہ شامہزادہ در دکن دایم انخر بودہ از
 کثرت شراب زار و نزار گشت و بہمات ان ولایت نمیتوانست پر داخت بنا بران
 از حضور مقدس علامی شیخ ابوالفضل متعین گردید و حکم شد کہ شامہزادہ را بمصالح ارجند
 رہنمون سعادت نمودہ بملازمت آورد و امرائے متعینہ انخدود را سرگرم خدمت
 گردانند و اگر بودن او با انتظام مہام در آنجا ضرور بودہ باشند خود بہمات پردازد و شامہزادہ
 را روانہ در گاہ والا سازد شیخ بعد رخصت از حضور فیض گنجور طے مراحل و قطع منازل
 نمودہ بخدمت شامہزادہ رسید قضا را بہان دم شامہزادہ از اسنراط بیماری سے بعالم علوی
 شتافت و غریب شورشے در شکر روسے داد شیخ ابوالفضل بتدابیر صاحبہ و پاشیدن
 زربیدریغ خاطر ہائے آوارہ را با انتظام آورد و غنیم کہ از اطلاع این قضیہ غالب دلیر
 شدہ بود از حسن تدبیر شیخ باز مغلوب گشت اگر در نیوقت شیخ نرسیدی ان ولایت
 کہ بتلاش بدست آمدہ بود از دست میرفت و انتظام مہام شکل سے بود چون

این سانکہ بعرض والارسید موجب صدگونه دردمندی گردید آخر الامر بصبر پر داختم
شامزاده دانیال را بتغیر ولایت دکن رخصت فرمودند و حضرت خاقان زمان خود نیز بعبودیت
تغیران ولایت بدولت و اقبال نهضت فرمودند.

نهضت موکب مقدس از لاهور بجانب ولایت دکن

چون از لاهور انتہا ضالیہ عالیہ گردید در حوالی قصبہ بتالہ بعرض والارسید کہ در مکان
اچل فقیران مسلمین و طایفہ ساسیان بایکدیگر جنگ کرده و فقرائے مسلمین غالب
آمدہ بتخانہ انجمن از روسے تقدی برانداختہ خاقان زمان بمقتضائے عدالت گستری
بر بے اعتدالی آن جماعتہ واقف شدہ اکثرے را در زندان فرستادند و حکم شد کہ بتخانہ
را کہ بتقدی مسامحہ شدہ است بتجدید تعمیر کنند بعد نہضت از انجا از دریائے بیاب
عبور فرمودہ بمنزل گور وارجن سجادہ نشین بابانا تک کہ در معرفت الہی مشہور بود تشریف
فرمودند و از ملاقات او واصفائے اشعار ہندی تصنیف بابانا تک کہ در معرفت حق
گھنٹہ از زبان او کشیدہ خوشوقت شدند و گور وارجن سرسہ از می غویش وانستہ
پیشکش لایق گذرا نید و التماس کرد کہ از نزول عساکر منصورہ در پنجاب نرخ غلہ گران
بود از نچیت جمع پرگنات زیادہ شدہ احوال از انتہا ضالیہ افواج قاہرہ غلات رو بارانی
آوردہ رعایا از عہدہ ادائے جمع منیتوانند برآمد حسب التماس او بدیوانیان عظام
حکم شد کہ بحساب وہ دوازده از جمع بر عایا تخفیف دهند و تاکید بحال کنند کہ مطابق ان
بر عایا رعایت نمودہ زیادہ طلبی نہایت نظم

چشم رعایت زرعیست مگر تا بودت ملک عمارت پذیر

دست رعایت زرعیست مدار کار رعیت بر عایت سپار

چون عرصہ ہتھامیر مور و خیسام والا گشت رعایا از ظلم تقدی سلطان کرورے
استغاثہ نمود و بیداری او بتحقیق پیوست بموجب حکم والا اورا بخلق کشیدند

نظم

کار دست بدست کانی خطاست کہ از دست شان دہتا بر خداست
مکن خیر بر عامل ظلم دوست کہ از فریبی بایدش کند پوست

بعد رسیدن باکبر آباد چند گاه اتفاق اقامت افتاد بموجب عرضداشت شیخ ابوالفضل
 از آنجا بسمت برهان پور نہضت فرمودند در زمان عبور از دریائے نرپدا فیل خاصہ کہ بچہ
 آہن در پاداشت میگذشت چون بر کنار رسید فیلبانان زنجیر آہن را تمام از طلا دیدند تمجیر شدہ
 بار و غنہ فیل خانہ اظہار کردند اوز زنجیر را بچشم خود ملاحظہ نمودہ تمامی حقیقت را بعرض والا رسانید
 و آن حضرت زنجیر بجنس درصنور مقدس طلبد اشتہ بر عجایب قدرت افریدگار جلالت
 قدر ہتہ زبان برکشادند و فرمودند کہ ہمانا درین دریا سنگی خواہد بود کہ بزبان ہندی از
 پاس گویند و از مساس ان آہن و دیگر فلزات طلا شود بموجب حکم والا فیلان دیگر بار زنجیر
 آہن در ان دریا انداختند و ملاحظان غواص شعار ما شد نہنگان دریا گذار غوطہ زدند و جست
 جوئے ان سنگ کردند لیکن بہم نہ رسید و زنجیر دیگر طلا نگشت بیت

بقدر طاقت خود غوطہ زدیم بسیار ندی کہ می طلبم ان پہنچ دریا نیست

المقصہ ان حضرت بعد طے مراحل و قطع منازل در خطہ دارالسرور برہان پور نزول اقبال
 فرمودند از اکبر آباد تا برہان پور دو صد و بیست و ہفت کردہ بجزیب درآمد در ان خطہ
 دل کشائے جشن نوروزی ترتیب یافت مطربان شیرین ادا و مغنیان خوش نوا
 بنغمہ دل فریب و سرود دلکش دلہارا در بودند و باواز چنگ و صدائے دستک طایر
 ہوش ما از اشپانہ دماغ پرانیدند و باعث انبساط و سرور خاطر مقدس شدند

نظم

زان مطرب بزم تو زند دست بہم کز باغ زمانہ رم کنند طایر غنم
 فی فی غلظم کہ ہر دو دست مطرب از شاہد نعمہ بوسہ گیرند بہم
 در ان بزم شاد کامی علای شیخ ابوالفضل کہ بہات دکن قیام داشت بموجب حکم والا
 از احمد نگر آمدہ بعزبساط بوس قدسی معزز گشت چون وقت شب بود انجمن ماہتابی
 کمال آراستگی داشت ان حضرت از غایت عنایت این بیت بر روی شیخ
 خواندند بیت

فرخندہ شیبی باید و خوش بہتابی تابا تو حکایت کنم از ہربابی
 شیخ ازین تلمعات کور نشات شکر بجا آورد و از روی عنایات حکومت و ایالت برہان پور

بعهد شیخ مقرر گشت حکم شد که چون امر در سیاق عسرت کشید و اند تا بودن رایات عالی درین حد و بحسب تفاوت مناصب برهان پور در انعام امر مقرر باشد و شیخ را بمنصب چهار هزاری سرافراز فرموده بتبخیر قلعه اسیر که بهادرنیره صاحب علی خان حاکم انجمن از اطاعت برتافته داشت رخصت فرمودند.

در بیان تبخیر قلعه اسیر و ولایت احمد نگر

شیخ ابوالفضل بعد رخصت از حضور در پایان ان قلعه آسمانی ارتفاع رسیده محاربه نمود متواتر محاربات سخت در میان آمد چون محاربه با متداد کشید شیخ بمقتضای شجاعت ذاتی طناب بر سنگره قلعه نصب کرده بر فراز قلعه رفته خود را درون قلعه انداخت و جمعی کثیر بهین نطفه هتائے او کرده کارنامه مرومی و مردانگی بظهور آوردند و بقوت سر پنجه دلیری و زور بازو و دلاوری شیخ این عقده خشک کشاده گردید و چنین قلعه فلک ارتفاع که فتح آن دشوار بود مفتوح گشت و بهادر حاکم انجا عاجز شده آمده ملاقات نمود و بواسطه شیخ بلازمست مقدس سعادت اندوز گشته مورد عنایات شد و قلعه اسیر با ولیائے دولت تفویض یافت و شیخ ابوالفضل بجلد روی این خدمت بنیابت علم و تقار و اسپ و خلعت خاصه سر اسیرازی یافته بتبخیر ناسک رخصت گشت و عنقریب بمنصب پنج هزاری سرافراز برافراشت و مصدر خدمات مشگرف گشته بمقابل عنایات والا در جانفشانی و خدمت گذاری درین نگر حکم شد که تبخیر احمد نگر و دفع راجوی و دیگر معندان بعهد شیخ ابوالفضل و ضبط ولایت برار فان نواحی بر ذمه خانانان سیر تلنگان بود و با شد چنان اسیر و احمد نگر و تمام ولایت نظام الملک بشمیر هست شیخ ابوالفضل مفتوح گردید و ولایت تلنگان را بشیخ عبدالرحمن ولد شیخ ابوالفضل بشمیر در آورد و بهادر نظام الملک نیره برهان نظام الملک دستگیر گردید و عادل خان حاکم بیجا پور و قطب الملک مند نشین گوکنده عرایض نیاز و پیشکشائے لایقه ارسال داشتند خاطر مقدس بهمه وجوه از آن ولایت واپر و اخست و دران حدود چندان کار نماند شاهزاده و اینال را در انجا گذاشتند خاندیس را دانندیس نام نهادند بشاهزاده مرحمت فرمودند و خانانان را در خدمت شاهزاده و شیخ ابوالفضل را در احمد نگر مقرر فرموده از برهان پور

معاودت کردہ بعد قطع مراحل و طے منازل در دارالخلافۃ کسبہ اباد و نزول اقبال فرمودند
 و امرائے کہوران ہم خدمات بجا آورده بودند باضافہ ممتاز شدند از بعضی تواریخ چنان
 مبطالعہ در آمدہ کہ در ایام سابق تمام دکن در زیر فرمان فرمان فرمایان دہلی بودہ خصوص سلطان
 محمد شاہ فخر الدین جنابین سلطان غیاث الدین تغلق شاہ ان ممالک را بواقعی ضبط کردہ دیوگدرہ را دولت
 اباد نام بہادہ دار السلطنت خویش مقرر کردہ بود چون افتاب دولت او از سمت الراس
 گذشت و بسبب ظلمش قلوب سپاہ و رعیت از او برگشت و در جمیع اقطار اختلال
 پذیرفت و عالمہ زمانہ فتنہ رازا مید بہر طرف امیر صمد با خروج کردند سلطان محمد شاہ
 بدفع فتنہ و آشوب متوجہ گجرات شد و از انجا ملک لاپین را بطلب امیر صمد بدولت
 اباد فرستاد و انجاعتہ ملک لاپین را کشتہ علم بغی و طغیان بر افراشتند و علام الدین حسن
 کہ حسن گانگو مشہور و از جملہ سپاہیان ملک لاپین بود با اتفاق جماعتہ او باہش در دولت اباد
 لو اسے حکومت بر افراشتہ خود را سلطان محمد علام الدین خطاب کرد چون این معنی
 بعرض سلطان محمد شاہ رسید بسبب ہم گجرات فرصت دفع او نیافت و در اسرع اوقات
 در نوامی ہمتہ و ولایت حیات سپرد و از انجا کہ حسن گانگو از نسل بہمن بن اسفندیار بن گشتاب
 بود از نیچیت اورا بہمنہ گھتندے *

سلطان محمد علا و الدین عرف حسن گانگو کہ از معتقدان قدوۃ الاصفیاء شیخ نظام الدین
 اویا بود بموجب دعائے شیخ در سنہ ۷۴۱ دکن را متصرف شدہ سکہ و خطبہ بنام خود کرد ایام
 حکومت یازدہ سال و یازدہ ماہ و ہفت روز *

سلطان محمد شاہ بن سلطان محمد علام الدین ہزودہ سال و ہفت روز *
 سلطان محمد مجاہد شاہ بن سلطان محمد شاہ یک سال و یک ماہ و

نہ روز *

سلطان داؤد شاہ بن عم سلطان مجاہد شاہ یک ماہ و سہ روز *
 سلطان محمد شاہ بن محمود شاہ بن سلطان علام الدین نوزدہ سال

و نہ ماہ و بست روز *

۱۱) ہفت ماہ *

۱۲) ہفت دہ سال و نہ ماہ و پنج روز تاریخ فرشتہ جلد اول صفحہ ۲۹۵ *

- سلطان عیناٹ الدین بن محمد شاه یک ماه و بست روز *
 سلطان شمس الدین بن سلطان محمد شاه یک ماه و بست و هفت روز *
 سلطان فیروز شاه بن سلطان محمد شاه بست و پنج سال و هفت ماه و یازده روز *
 سلطان احمد شاه بن سلطان محمد شاه دوازده سال و نه ماه و بست
 و چهار روز *
 سلطان علاء الدین بن سلطان احمد شاه بست و نه سال و نه ماه و بست
 و دو روز *
 سلطان همایون شاه بن سلطان علاء الدین سه سال و شش ماه
 و پنج روز *
 سلطان نظام شاه بن سلطان همایون شاه و هفت سالگی یک سال
 و پانزده روز *
 سلطان محمد شاه لشکری بن سلطان همایون شاه در ده سالگی بود هرزه سال و چهار
 ماه و یازده روز *
 سلطان شهاب الدین محمود شاه بن سلطان محمد شاه لشکری سی و هفت سال
 و دو ماه و سه روز *
 سلطان احمد شاه بن سلطان شهاب الدین محمد شاه دو سال و
 یک ماه *
 سلطان علاء الدین بن سلطان شهاب الدین محمود شاه یک سال و
 یازده ماه *
 سلطان ولی اللہ بن سلطان شهاب الدین محمود شاه سه سال و یک ماه

(۱) بست و سه سال و نه ماه و بست روز تاریخ فرشته جلد اول صفحه ۳۳۸ و طبقات اکبری صفحه ۳۰۴ *

(۲) دو سال و یک ماه تاریخ فرشته جلد اول صفحه ۳۳۴ و دو سال طبقات اکبری صفحه ۳۲۴ *

(۳) بست سال تاریخ فرشته جلد اول صفحه ۳۶۱ و دو سال چهار ماه و پانزده روز طبقات اکبری ۳۰۴ و ۳۳۰ *

(۴) چهار سال و دو ماه و سه روز طبقات اکبری صفحه ۳۰۴ و ۳۳۰ *

(۵) دو سال و سه ماه تاریخ فرشته جلد اول صفحه ۳۴۰ *

مجموعہ ایام سلطنت سلطان محمد علاء الدین معرفت حسن گانگو بہمنہ و اولادش ہفتہ ہفتہ نفر
 یکصد و ہشتاد و ہفت سال ہو دیکھیں در عہد سلطان نظام شاہ نمبرہ یازدہم حسن گانگو
 کہ در ہفت سالگی سر ریائے جہان بینی گزید برید نامی کہ از عمدہ امرائے بود نظر بر خورد
 سائے سلطان داشتہ خود متعہد بہات سلطنت گزید چون برید تسلط بسیار پیدا کرد
 بعد سلطان نظام شاہ غالب ماند بعد فوت برید اولادش نیز استیلا آوردند و چہل و ہفت
 سال اگرچہ اسم سلطنت بر اولاد حسن گانگو بود اما برید و اولادش جہان بینی میگردند و در
 سنہ ہنصد و سی و پنج ہجری عماد الملک کابلی اطاعت سلطان بہادر شاہ والی گجرات قبول
 کردہ در دکن سکہ و خطبہ بنام او کرد در ان زمان سلطان ولی اللہ در شہر سیدر
 برید مجبوس داشتہ خود سلطنت می کرد در ۹۳۵ھ امرایان کہ رکن الدولت بہمنہ بودند
 ممالک دکن را با خود ہا قسمت کردہ متصرف شدند و ہر یک روگردان شدہ دم استقلال
 زدہ سکہ و خطبہ بنام خود ہا کردند تا حال اولاد انہا در ان ممالک حکومت دارد *

عادل خانہ

حاکم ولایت بیجا پور یوسف عادل خان بنیاد سلسلہ از دست و اولاد غلام جبر کس بود
 کہ خواجہ محمود گرجستانی بدست سلطان شہاب الدین محمود بہمنی فروختہ و سلطان ولایت
 شولا پور با و مفوض کردہ بود و او بزور شمشیر و قوت و شجاعت بیجا پور را متصرف شدہ
 تا اب گذشتہ گرفتہ دم استقلال زد و ایام حکومت ہفت سال *
 اسمعیل عادل خان بن یوسف عادل خان بست سال *
 ابراہیم عادل خان بن اسمعیل عادل خان بست و یک سال *
 علی عادل خان بن ابراہیم عادل خان چہار و نہ سال *

(۱) بست سال و دو ماہ تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۱۰۳ *

(۲) بست و پنج سال طبقات اکبری صفحہ ۴۲۲ *

(۳) بست و پنج سال طبقات اکبری صفحہ ۴۲۲ بست و چہار سال و چند ماہ تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۱۰۳

(۴) بست و پنج سال طبقات اکبری صفحہ ۴۲۳ بست و نہ سال تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۴۲۲-۴۲۶ *

ابراهیم عادل خان بن اسمعیل برادرزاده علی عادل خان لغایت سال هزار و دو هجری
شش سال سال حکومت داشت و تا حال که این نسخه تخریمی در اید اولادش در این ولایت
حکومت دارد *

قطب الملک حاکم ولایت گولکنده

سلطان قلی قطب الملک وزیر بهمنه بود چون سلطان شهاب الدین محمود بهمنی غلامان را
بسیار دوست میداشت سلطان قلی خود را خود فروخته داخل غلامان گمروید روز بروز
پایه قدر او بلندگشت و بین الاقران و الامثال سرسبز از شده بحکومت ولایت گولکنده
مقررگشت فقا در سال اول برگ طبعی در گذشت *

جمشید قطب الملک بن سلطان قلی قطب الملک بست سال (۳)
ابراهیم قطب الملک بن سلطان قلی قطب الملک بعد گذشتن برادر برسد
حکومت و جهاندارگی ممکن شد مدت سی و پنج سال *

محمد قلی قطب الملک بن ابراهیم قطب الملک هزار فاخته نوکر کرده دایماً
ملازم رکاب داشت و بستلذات جسمانی و خطرات نفسانی اشتغال می ورزید بر لولی
بهاگی نام عاشق شده مطیع امر او گردید و شهر بهاگ نگر بنام آن لولی بنا کرد لغایت سنه
هزار و دو هجری یازده سال حکومت او بوده و بیشتر اولادش تا حال بحکومت آن

ولایت قیام دارد *

نظام الملک حاکم ولایت احمد نگر

احمد بکری نظام الملک پدرا و قلام بر بهمن نژاد بود شهر احمد نگر را او بنا کرده نام حکومت چهار سال
بر مان نظام الملک بن احمد بکری نظام الملک بست و هشت سال *

(۱) قطب الدین *

(۲) سی و سه سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۶۸ - بست چهار سال طبقات اکبری صفحه ۲۲۲ *

(۳) هفت سال و کسر سه تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۶۹ طبقات اکبری صفحه ۲۲۲ *

(۴) سی و دو سال و چند ماه تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۷۲ *

(۵) نوزده سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۰۲ *

(۶) چهل و هشت سال طبقات اکبری صفحه ۲۳۰ تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۰۲ تا ۱۲۰ *

حسین نظام الملک بن برهان نظام الملک سیزده سال *
 مرتضیٰ نظام الملک بن حسین نظام الملک بیست سال *
 میر حسین نظام الملک بن مرتضیٰ نظام الملک ده سال *
 اسمعیل نظام الملک بن برهان برادرزاده مرتضیٰ نظام الملک دو سال *
 برهان نظام الملک بن حسین بن برهان برادرزاده مرتضیٰ نظام الملک از
 اسمعیل نظام الملک آزرده شده و حضور مقدس رسیده در ۹۹۹ هجری قاهره
 همراه گرفته با اسمعیل نظام الملک جنگ کرده فیروزمند گردید ثانی الحال بفرورد جا و
 جلال و دولت از اطاعت بادشاهی انحراف ورزید چون او و بیعت جیات سپرد
 چاند بی بی خواهرش ابراهیم نظام الملک پسر خود دو سال برهان نظام الملک را بگومت
 برداشتنه خود کافل نظام مهام گردید افواج بادشاهی بتخیر آن ولایت کتین گشت و
 بدفعات محاربات در میان آمد آخر الامر بشیرمست علامی شیخ ابوالفضل با کل آن ولایت
 مفتوح شد و داخل ممالک محروسه گردید چنانچه سابقا مست تحریر یافت از ابتداء
 ۹۳۵ لغایت سنه هزار و دو هجری شصت و هفت سال آن ولایت در تصرف
 نظام الملکیه ماند *

در بیان کشته شدن شیخ ابوالفضل و بمعنی اشوب خاطر منقد

چون حضرت خاقان جهان در دار الخلافه اکبر آباد نزول اقبال داشتند فرمان والا شان
 بنام شیخ صا در شد که شیخ عبدالرحمن پسر خود را بر مهام مرجوعه نصب کرده خدمت و
 حشم هانجا گذاشته خود جریده روانه استان والا گرد و لهذا شیخ بموجب حکم مقدس
 پسر خود را با حشم و اسباب امارت در احمد نگر گذاشته با معدود سواران درگاه
 گیتی پناه گردید ازا نجا که در آن ایام شاهزاده سلطان سلیم در ال باس به نبی و نافرمانی
 میگذرانید و از طرف شیخ ابوالفضل آزر دگی بسیار داشت و یقین میدانست

(۱) یازده سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۲۹ *

(۲) بیست و چهار سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۲۹-۱۴۰ است و شش سال و چند ماه طبقات اکبری ص ۲۳۹

(۳) دو ماه و سه روز تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۵۰ و ماه طبقات اکبری صفحه ۲۴۱ *